

عذابهای جهنم

آیت الله حسین نوری

درختی است که در جهنم می‌روید و میوه‌ای که از آن بعمل می‌آید دارای طعم بسیار بد و بوی بسیار نامطلوب می‌باشد.

استاد بزرگوار ما علامه طباطبائی رضوان الله علیه در تفسیر المیزان می‌گوید:

«زقوم» نام درختی است که در صحراهای خشک و سوزان بعمل می‌آید و دارای برگهای کوچک است و میوه آن بسیار تلخ و بدبو می‌باشد و از آن مایعی ترشح می‌کند که آن مایع هنگامی که بدن انسان اصابت می‌کند در آن تورم بوجود می‌آورد.^۱

در رابطه با این غذای دردآمیز در یک مورد می‌فرماید:

«إِنَّ شَجَرَةَ الزَّقُومِ طَعَامُ الْأَنِيمِ كَالثُّهْلِيِّ بَغْلَى فِي الْبُطْلُونِ كَعَلَى الْحَمِيمِ حُدُودُهُ فَأَغْتَلِبُوهُ أَلْسِنًا سِوَاهِ الْجَحِيمِ ثُمَّ ضَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْعَمِيمِ ذُقْ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ»^۲.

یعنی درخت زقوم قسوت و غذای گناهکاران است که آن غذا در شکم‌هاشان چون من در آتش گذاخته و مانند آبی که بر روی آتش، جوشان است می‌جوشد و خطاب قهر الهی می‌رسد که بدکاران را بگیریید و میان دوزخ در افکنید پس از آن آب جوشان، بر سرشان فرو ریزید و با استهزاء با آنان گفته میشود عذاب دوزخ را بچشید که شما عزیز و گرامی هستید این همان عذابی است که در

انسانهایی که در دنیا در برابر اوامر سعادت آفرین خداوندی راه تخلف و طغیان پیش می‌گیرند و از انجام وظائف انسانی سرپیچی میکنند و پشت پا به صراط مستقیم انسانیت می‌زنند عاقبتی جز محرومیت از رحمت فراگیر الهی و گرفتاری عذاب جهنم که مظهر غضب خداوند قهار است ندارند.

اهل جهنم همانطور که در مقاله پیش تذکر داده شد به دو نوع درد و آلم گرفتارند:

۱- آلام جسمانی.

۲- آلام روحانی.

شرح این دو تعبیر در مقاله پیشین داده شد اکنون با توفیق خداوند متعال در ابتداء به ذکر آلام جسمانی سپس بذکر آلام روحی خواهیم پرداخت.

غذاهای اهل جهنم

شاید چنین تصور شود که جهنمیان که در آتش سوزان و پیرالشیاب می‌سوزند، غذا نمی‌خواهند و غذا نمی‌خورند ولی قرآن مجید در مواردی از انواع غذاهایی که اهل جهنم می‌خورند و مخصوصاً در هنگام خوردن با چه عتاب و خطاب قهرآمیزی مواجه میشوند سخن می‌گوید و خوردن این غذاها را برای آنان نیز نوعی عذاب قلمداد میکند.

در این رابطه گاهی بطور کلی از رنج و سختی هائی که برای خوردن آن غذا

گریبانگیر آنها میشود خبر میدهد و می‌گوید: «ذُرِّي وَالْمُكَّةَ بَيْنَ أُولَى النَّعْمَةِ وَفَهْلِهِمْ فَلْيَأْأِن لَدُنْيَا أَنْكَلَا وَرَحِيماً وَطَعَاماً ذَا غُصْبَةٍ وَعَذَاباً أَلِيماً»^۱. یعنی کار صاحبان نعمت و ثروتی که غرور آنها را فرا گرفته و تورا که هدفی جز دعوت مردم به توحید و یکتاپرستی و اخلاص و انجام وظائف انسانی نداری تکذیب میکنند بمن واگذاورکن و آنان را اندکی مهلت بده که در نزد ما برای آنها غل و زنجیر و عذاب آتش دوزخ و غذائی که گلوی آنها را میگیرد، و عذاب دردناک آماده است.

و گاهی نام‌ها و عناوین آن غذاها را ذکر میکند و در این ارتباط ۳ نوع غذا برای اهل جهنم را یادآور می‌گردد:

۱- زقوم

قرآن کریم سه مرتبه از «زقوم» بعنوان غذای اهل جهنم نام برده است و بطوریکه از تعبیرات قرآن استفاده میشود «زقوم» نام

باره آن تردید و انکار داشتید.

در تفسیر مجمع البیان مینویسد: «هنگامی که حضرت محمد صلی الله علیه وآله از غذای اهل جهنم بعنوان زقوم سخن می گفت ابوجهل سرشیر و خرما را میآورد و با هم مخلوط می کرد می خورد و می گفت این همان زقومی است که محمد ما را از آن میترساند و در عین حال بخود نیز میباید و می گفت ما عزیزترین و گرمی ترین مردم این منطقه هستیم» و روی این جهت تعبیراتی که در این آیات بکار رفته است نظر به عبارتها و حرکتی که از ابوجهل صادر گردید دارد.^۱ و نیز در همان تفسیر در تفسیر این آیات مینویسد:

ابوجهل پس از نزول آیه ای که زقوم را بعنوان غذای جهنمیان معرفی کرده بود با مسخره به کنیزش می گفت زقمینا (یعنی زقوم برای من بیاورید) کنیز هم میدانست که منظور ابوجهل چیست لذا خرما و سرشیر برای او میآورد ابوجهل از روی استهزاء بدوستان خود می گفت بیایید از این خرما و سرشیر بخورید که این همان زقومی است که محمد ما را از آن میترساند محمد چنین گمان میکند که در آتش درخت میروید! و حال آنکه آتش درختها را میسوزاند، در این مورد این آیات نازل شد:^۵ «ادلك غير نزلنا ام شجرة الزقوم اما جعلناها فنة للظالمين انها شجرة تخرج في اصل الجحيم طلعتها كانه رؤوس الشياطين فاتهم لاكلون منها فماتون منها البطون ثم ان لهم عليها لشوا من حميم ثم ان مرجعهم لالى الجحيم».

یعنی آیا نعمت های بهشتی بهتر است یا درخت زقوم و ما زقوم را بمنظور عذاب مستکاران پدید آوردیم و آن درختی است که از قعر جهنم سر میکشد و میروید میوه اش گونی کله های شیاطین است و اهل جهنم از آن زقوم آنقدر میخورند که شکمهای خود را از

آن پُر میسازند از آن پس آنها را برای نوشیدن آب بطرف آب جوشان میبرند و پس از آنکه از آن آب جوشان بآنها نوشاندند آنها را بجایگاه اولی خود بر میگرددانند.

در سوره واقعه میفرماید:

«وكانوا يقولون انذا مشنا وكنا ترابا وعظاما انا لسبعون او ارباونا الاولون قل ان الاولين والآخرين لمتخشون الي ميعاد يوم معلوم ثم انكم انها الضالون المكدون لا يكون من سخرين زقوم فماتون منها البطون فماتون عليه من الحميم فماتون شرب الهيم هذا لزلهم يوم الدين».

یعنی گناهکارانی که راه مخالفت با خداوند را پیش گرفتند و از خداوند غافل ماندند می گفتند:

آیا ما چون مردم و استخوان ما خاک شد باز هم زنده میشویم؟ یا پدران گذشته ما زنده خواهند شد؟

ای پیغمبر ما در پاسخ بگو البته تمام مردم اولین و آخرین زنده و در یک وعده گاه روز معین محشور و جمع میگردند آنگاه شما ای گمراهان منکر قیامت از درخت زقوم تلخ دوزخ البته خواهید خورد تا آنکه شکمهای خود را از آن پُر میسازید سپس از آب گرم و سوزان جهنم همانطور که شراب تشنه، آب میاشامند خواهند آشامید این است غذا و آشامیدنی کافران در روز جزا.

۲ - غسلین

یکی دیگر از غذاهای اهل جهنم «غسلین» است که بمعنای غسله است و منظور از آن مایعی است که از بدنهای اهل جهنم - از قبیل چرکها و خونها جاری میشود.^۶ قرآن مجید در یک مورد از آن با این عبارات نام برده است:

«واقمن اونی کتابة بشماله فيقول يا ليتني تم اوت كتابة وتم اذما جسايت بايتها كانت الفاصية

ما اغنى عنى ماله فلك عنى سلطانيه خذوه فقلوه ثم الجحيم ضلوه ثم في بليلة ذرناها تسعون ذراعاً فاشكوه انه كان لا يؤمن بالله العظيم ولا يحض على طعام المسكين فليس له اليوم ههنا حميم ولا طعام الا من غسلين لا باكله الا العاطون».

یعنی کسانی که در روز قیامت نامه اعمالشان را بدست چپشان میدهند با کمال شرمندگی و اندوه میگویند ای کاش این نامه رسوا کننده را بمن نمیدادند و من هرگز از حساب اعمالم آگاه نمیشدم ای کاش مرگ فرا میرسید و مرا از این غصه ها نجات میداد ای داد که مال و ثروت من امروز بفریاد من نرسید و همه قدرت و حشمت من نبود گردید در این هنگام خطاب قهر الهی میرسد که او را بگیرد و در غل و زنجیر در افکنید آنگاه او را به زنجیری که درازای آن هفتاد ذراع است بکشید او بخداوند بزرگ ایمان نیاورد و گامی در راه ترغیب برای سیر کردن مسکینان برنداشت امروز هیچ دوستی و خویشی که بفریادش برسد وجود ندارد و غذایی جز «غسلین» نصیبش نیست و آن غذای خطا کاران است.

۳ - ضريع

یکی دیگر از غذاهای اهل جهنم «ضريع» است که گیاهی است خاردار در بیابانهای خشک میروید در تفسیر المیزان میگوید آن بدترین و پلیدترین غذاها است که حتی چهار پایان نیز از خوردن آن خودداری میکنند.^۷

در مجمع البحرین از حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله نقل میکند که حضرتش فرمودند:

«ضريع» چیزی است در داخل جهنم که شباهت به خار دارد و از صبر تلخ تر و از مردار

بجه در صفحه ۲۹

۷ آبان- امام: تمام گرفتاری ما و مسلمین از آمریکا است... بشکند قلم هائی که برای اینها کار می کند و ببرد زبان هائی که به نفع اینها صحبت می کند.

۸ آبان- امام: ای مسلمانان وای مستضعفان عالم! دست بدست هم دهید و به خدای بزرگ روی آورید و به اسلام پناهنده شوید و علیه مستکبران و متجاوزان به حقوق ملتها برخاسته کنید.

۱۱ آبان- امام: ما از اول هم امیدمان به ملت و جوانهای برومند ملت بود.

۱۲ آبان- بمناسبت بزرگداشت روز ۱۳ آبان، امام دانش آموزان، دانشگاهیان و طلاب علوم دینی را به حمله شدید علیه آمریکا دعوت کرد.

میلیونها ایرانی در راه پیمانی های عظیم خود، با مشت های گره کرده و با شعارهای کوبنده خود، دولت آمریکا را بخاطر پناه دادن به شاه مخلوع، شدت محکوم کردند.

۱۳ آبان- سفارت آمریکا به اشغال دانشجویان مسلمان پیرو خط امام در آمد. تظاهر کنندگان که از نخستین ماعت اشغال سفارت در خیابان اجتماع کرده بودند،

شامگاه، پرچم آمریکا را به نشانه تأیید عمل انقلابی دانشجویان مسلمان و محکوم کردن سیاست های توسعه طلبانه امپریالیسم آمریکا، آتش زدند.

۱۴ آبان- دانشجویان مسلمان: ای امام! دیگر تاب تحمل نداشتیم. آخر خود فریاد بر آورده بودی که بر دانش آموزان، دانشگاهیان و محصلین علوم دینیه است که با قدرت تمام، حملات خود را علیه آمریکا و اسرائیل گسترش داده تا آمریکا را وادار به استرداد شاه مخلوع جنایتکار نمایند.

۱۵ آبان- استعفای دولت بازرگان تقدیم امام شد.

ایران قرارداد همکاری با آمریکا را لغو کرد.

گروه ها و سازمان ها و انجمن های مختلف از اقدام دانشجویان مسلمان پیرو خط امام پشتیبانی کردند.

با قبول استعفای بازرگان از سوی امام، شورای انقلاب مأمور اداره کشور شد.

۱۶ آبان- سازمان آزادیبخش فلسطین، خواستار آزادی گروگانهای آمریکایی شد.

دانشجویان مسلمان: گروگانها در صورت

دخالت نظامی آمریکا نابود می شوند.
۱۷ آبان- به علت اشغال سفارت آمریکا، دلار در بازار تنزل کرد.

امام: ملت، آمریکا را دشمن شماره یک خود می داند؛ آمریکا هیچ غلطی نمی تواند بکند.

۱۹ آبان- برای آزادی ۶۰ گروگان، آمریکا ده ها سازمان و شخصیت جهانی را نزد امام واسطه کرد.

امام: آمریکا باید بفهمد دیگر وقت آن ظلم ها گذشته است.

۲۰ آبان- برای آزادی بی قید و شرط گروگان ها، امام تقاضای پاپ را نپذیرفت.

کاخ سفید درخواست گروگانها برای استرداد شاه مخلوع را رد کرد.

۲۲ آبان- پس از قطع صدور نفت ایران به آمریکا، نفت و بشزین در آمریکا چیره بندی شد.

حریم هوائی دریائی ایران بروی آمریکا بسته شد.

و سرانجام ایران با آمریکا قطع رابطه کرد و پرونده آمریکا برای همیشه در ایران اسلامی بسته شد.

بقیه از عذابهای جهنم

بدبوتر و از آتش با حرارت تر است. در قرآن مجید در یک مورد از آن نام برده شده است و آن در سوره غاشیه و با این تعبیرات است:

«هل انیک خدیبت العاشیه و حوة یومئذ خایغة عاملة ناصیه تظلی ناراً حامة نفسی من غنی آینه لیس لهم طعام الا من ضریع لا یسمن ولا یغنی من جوع»^{۱۱}

ای رسول ما آیا خیر هراس انگیز حادثه قیامت و این بلیه فراگیر بتو رسیده است؟
آنروز چهرة گروهی را غبار خواری و ذلت فرا گرفته است که نصیبشان جز زنج و درد و

مشقت چیزی نیست در آتش سوزان معذبند و از چشمه نوشان می نوشند و غذائی جز «ضریع» ندارند که آن ضریع نه فربه میکند و نه سیری می آورد.

در اینجا باید توجه داشت که ممکن است این سه نوع غذا یعنی زقوم و غسلین و ضریع هر یک مخصوص طبقه ای و گروهی از اهل جهنم باشد چنانکه عبارت حطری که در باره غسلین و ضریع بکار برده شده و گفته شده است و لا طعام الا من غسلین یا لیس لهم طعام الا من ضریع این معنا را میرساند و امکان دارد که حصر در این آیات به اصطلاح اضافی باشد.

یعنی منظور نفی غذاهای خوب برای اهل جهنم است ولی از هر دو یا هر سه تای این غذاهای جهنمی به اهل جهنم داده میشود.

ادامه دارد

- ۱- سوره مزمل آیه ۱۰-۱۳.
- ۲- تفسیر المیزان ج ۱۷ ص ۱۱۶.
- ۳- سوره دخان آیه ۴۳، ۵۰.
- ۴- تفسیر مجمع البیان ج ۹ ص ۶۱.
- ۵- تفسیر مجمع البیان ج ۸ ص ۴۱۶.
- ۶- سوره صافات آیه ۶۳، ۶۸، ۷- سوره واقعه آیه ۴۶-۵۶.
- ۸- تفسیر المیزان ج ۲۰ ص ۶۵ و تفسیر مجمع البیان ج ۱۰ ص ۳۴۷.
- ۹- سوره العنقابه آیه ۲۵-۳۷.
- ۱۰- تفسیر المیزان ج ۲۰ ص ۳۹۸.
- ۱۱- سوره غاشیه آیه ۱-۷.